

000000000

Champ d'Action

Birtwistle . Finnissey . Logghe . Xenakis

25 mei 93

Twintigste Eeuw

Champ d'Action

muzikale leiding Michael Finissy

Programma

Harrison Birtwistle (°1934)
Tragoedia

Michael Finissy (°1949)
Mars & Venus (creatie)

Pauze

Geert Logghe (°1962)
Time before and time after (creatie)

Iannis Xenakis (°1922)
Thallein

inleidend gesprek door Walter Couvreur Foyer 19.15 uur
aanvang concert 20.00 uur
pauze 20.45 uur
einde concert omstreeks 21.45 uur

ism. Antwerpen 93

Champ d'Action

Harrison Birtwistle

Janna Van Mechelen, fluit
Dirk Proost, hobo
Takashi Yamane, klarinet
Peter Van Cleemput, fagot
Jan Van Duffel, hoorn
Wim De Moor, viool
Frederic d'Ursel, viool
Jeroen Robbrechts, altviool
Jaap Kruithof, cello
Annie Lavoisier, harp

Michael Finnissy

Steven Verhaert, trompet
Gunther Carlier, trombone
Jan Van Duffel, hoorn
Kristina Van Damme, piano
Peter Everaerts, percussie
Gudrun Vercampt, viool
Igor Semenov, viool
Lode Leire, contrabas

Geert Logghe

Michael Weilacher, percussie
Wim De Moor, viool
Frederic d'Ursel, viool

Iannis Xenakis

André Pichal, hoorn
Peter Everaerts, percussie
Michael Weilacher, percussie
George Alexander Van Dam, viool
Gudrun Vercampt, viool

Champ d'Action

Champ d'Action is een Belgisch ensemble dat in 1988 opgericht is door Serge Verstockt. Het is een ensemble in beweging, bestaande uit gedreven jonge professionele musici die geen enkele uitdaging uit de weg gaan. De groep werd gevormd uit een kern van musici, die reeds geruime tijd actief zijn in binnen- en buitenland, op muziekfestivals en in kunstcentra. Champ d'Action wil een internationaal klankbord vormen voor musici en componisten die samen, in een constructieve dialoog, gestalte geven aan de hedendaagse muziek en het publiek confronteren met nieuwe muzikale expressievormen.

Zo duidelijk mogelijk verklanken van het ideeëngoed dat in de hedendaagse compositie vorm krijgt, vraagt van de uitvoerders actieve betrokkenheid, bekwaamheid en creatief inzicht in de problematiek van de taalontwikkeling, eigen aan deze muziek.

Thematische projecten uitbouwen, compositie-opdrachten uitvoeren, al dan niet bestaande werken creëren, eigentijdse technologie toepassen, zoals live electronics tapes en computer, de evoluties van een componist volgen... dit alles behoort tot het 'veldwerk' van het ensemble.

Harrison Birtwistle

Met het instrumentale werk 'Tragoedia' voor blaaskwintet, strijkkwartet en harp, bevestigde Birtwistle zich als de meest krachtige en eigenzinnige Britse componist van zijn generatie met een geheel nieuw concept over tijd. Birtwistle opteert voor de cyclische benadering van tijd door Satie en het voorbeeld van de 'Gymnopédies' betekende een cruciaal element in zijn verdere evolutie. Voor de compositie 'Tragoedia' uit 1965 was ook Messiaen een belangrijke inspiratiebron: bij Messiaen ontdekte Birtwistle hoe hij nieuwe klanken kon voortbrengen zonder te vervallen in het serialisme.

Precies zoals in 'Gymnopédies' wordt 'Tragoedia' opgebouwd uit een set van haast statische blokken, die dan telkens vanuit een ander gezichtspunt belicht worden. Het verschil ligt in Birtwistles gebruik van extreme contrasten - haast gewelddadig naast zeer teder -, zonder enige vorm van verzoenende overgang. Zoals bij de vroege Boulez en Stockhausen bevat Birtwistles werk ook processen die om voltooiing vragen. Birtwistles processen zijn echter nooit zo abstract: zeer vaak zijn ze dramatisch of nauw betrokken tot een drama en kunnen ze gemakkelijk gehoord worden. In 'Tragoedia' gaat het om het voltrekken van symmetrie.

'Tragoedia' is als het ware een abstractie van een Grieks drama, zonder evenwel een expliciete dramatische inhoud te willen schetsen. Het agressieve, soms gewelddadige karakter in combinatie met een zekere rituele gestus, suggereert de spanningslijnen van een

Griekse tragedie. 'Tragoedia' lijkt boven alles een aards drama te zijn: opstandig, ruw en worstelend met traditionele denk- en gedragspatronen, maar met een kern van lyriek.

Dit weerspiegelt zich ook in de orkestratie, waarin de hoorn en de cello protagonisten zijn, en de andere instrumenten het koor vormen. De actie draait rond de relatie van de protagonisten tot de leden van het koor; waarbij de eersten de individuele grillen, de laatsten het sociale aspect betekenen. De harp speelt hierbinnen een verzoenende rol.

Michael Finnissey

Michael Finnissey werd in 1946 in Tulse Hill, London geboren. Hij studeerde compositie bij B. Stevens en H. Searle, piano bij E. Benbow en I. Lake. Nadien vervolmaakte hij zich in Italië bij R. Vlad. Hij richtte de muzikale afdeling van de London School of Contemporary Dance op. Verscheidene dans groepen deden op hem een beroep als componist, zo het London Contemporary Dance Theatre, het Ballet Rambert, Stride en Second Stride. Naast zijn lesactiviteiten, recent als leraar compositie aan de universiteit van Sussex en aan de Royal Academy of Music te Londen, verbleef hij als 'musician in residence' in Australië. Zijn werken worden overal ter wereld uitgevoerd. Als uitmuntend pianist staat hij bekend voor de interpretatie van nieuwe, hedendaagse, voornamelijk Britse muziek. Elisabeth Lutyens, Judith Weir, James Dillon, Oliver Knussen, Nigel Osborne, Chris Newman en Howard Skempton schreven werk voor hem. In 1990 werd hij als voorzitter van de International Society of Contemporary Music aangeduid.

Het werk van Michael Finnissey wordt gekenmerkt door een grote interesse voor niet-Europese culturen en elementen uit de eigen volkscultuur. Finnissey's muziek werd ook beïnvloed door Boulez, Bussotti en Ives. Hij gaat enerzijds op zoek naar muzikale 'archetypen', die aan de basis liggen van alle muzikale uitingen, en anderzijds naar originele expressiemiddelen, die een nieuwe vorm van volksmuziek moeten worden. Finnissey is immers gefascineerd door het

grensgebied tussen compositie en transcriptie en brengt een 20ste eeuwse herappreciatie van de renaissance parodietechnieken.

Zijn oeuvre omvat zeer veel werken voor stemmen met instrumentaal ensemble en pianomuziek.

Geert Logghe

Geert Logghe is zeker een van de muzikale ontdekkingen van Antwerpen 93. Als beginnend componist bevindt hij zich in de bekende situatie: van zijn werk geraakt maar weinig uitgevoerd; enkele stukken wachten op een première. De geestelijke vader is ongeduldig, maar heeft geen vooruitzichten. Of is dat al te voorbarig? Het nieuwste stuk van Logghe wordt uitgevoerd in mei. Yves Knockaert roept hem alvast uit tot Componist van Antwerpen 93.

Geert Logghe (1962) studeerde aan het Koninklijk Muziekconservatorium te Gent onder meer piano, experimentele muziek en compositie.

Hij werd er leraar: tot midden '92 doceerde hij als assistent harmonie-contrapunt en experimentele muziek. Daarna koos Logghe resoluut voor het geven van pianoles aan kinderen in een muziekacademie. Hij wou niet vastroesten in een benoeming die hem regelrecht naar de pensioengerechtigde leeftijd zou voeren; vijf jaar dezelfde job geldt voor hem als de limiet.

Geert Logghe is zelf ook musicus. Als pianist is zijn specialiteit de twintigste eeuw. Samen met zijn vriendin Tomma Wessel vormt hij het duo Meander. Dat houdt zich bezig met muziektheater, vooral dat van Mauricio Kagel. Muziek is voor Geert Logghe uiteraard belangrijk, maar lang niet het enige zaligmakende. In literatuur, wiskunde en wetenschappen vindt hij eenzelfde 'schoonheid' terug.

Time before and time after

De Four Quartets van T.S. Eliot brachten Logghe het motto voor zijn nieuwste compositie. De titel ervan is een vers uit het eerste gedicht van Eliots meesterwerk: 'Time before and time after'. Logghe vindt hier de verwoording van enkele van zijn stokpaardjes: zijn worsteling met de menselijke communicatie; zijn fascinatie voor de wetenschappen; de benadering van de vierde dimensie, zo typisch voor de muziek en voor het recente wetenschappelijk onderzoek; de tijd.

Time present and time past

Are both perhaps present in time future,

And time future contained in time past.

If all time is eternally present

All time is unredeemable.

What might have been is an abstraction

Remaining a perpetual possibility

Only in a world of speculation.

What might have been and what has been

Point to an end, which is always present.

De trilogie krijgt met dit stuk een logisch vervolg, het wordt een tetralogie. Componeren is voor Logghe: geboeid zijn door de wereld, een poging ook om fascinatie adequaat in klank om te zetten. Deze houding is vergelijkbaar met die van György Ligeti. Deze componist beweegt zich al even wars van elke mode als een zelfstandige, onnavolgbare eenzaat door het muzikleven. Niet dat Logghe zijn muzikale inspiratie

bij Ligeti haalt, maar het zijn wel twee gelijkaardige persoonlijkbeden, in het bezit van dezelfde kostbare compositorische kwaliteit: de geniale gave de klank voor zichzelf te laten spreken, vanuit wat hen bezielt. Ze houden er geen programma of uitgebreide tekstuele verklaringen op na, maar een zuivere en eigen, gesloten muzikale taal. In hun werk ontleent de klank zijn kracht aan de potentiële emotionaliteit van onopgeloste spanningsvelden, aan een directe ontlading van onmacht en ontevredenheid. Voor Geert Logghe was het gedicht van Eliot een revelatie. Het lezen van Eliot blijkt elke stap in zijn muziek te kunnen verklaren.

*At the still point of the turning world. Neither flesh nor fleshless,
Neither from nor towards, at the still point, there the dance is, But
neither arrest nor movement. And do not call it fixity, Where past
and future are gathered. Neither movement from nor towards.*

Geen communicatie, maar coëxistentie:

Words move, music moves

Only in time; but that which is only living

Can only die. Words, after speech, reach

Into the silence. Only by the form, the pattern,

Can words or music reach

The stillness, as a Chinese jar still

Moves perpetually in its stillness.

Not the stillness of the violin, while the note lasts,

Not that only, but the co-existence,

Or say that the end precedes the beginning,

And the end and the beginning were always there

Before the beginning and after the end.

And all is always now.

Yves Knockaert · Uit: Voetstappen in onafzienbare sneeuwvlakten
(Kunst & Cultuur, mei '93)

Iannis Xenakis

Iannis Xenakis wordt wel eens getypeerd als een componist die buiten de tijd staat en evengoed tot een andere eeuw kan behoren, zelfs tot de Griekse oudheid. Met zijn nieuwsoortige synthese van kunst en wetenschap sluit Xenakis immers aan bij de eenheid tussen muziek en wiskunde die Aristoxenos en Euklides al predikten. Ook in de middeleeuwen behelsde een muziekopleiding aan de universiteit automatisch vakken als arithmetica, architectuur, geometrie en astronomie. In de loop van de daaropvolgende eeuwen groeiden muziek en mathematica langzaam van elkaar weg, muziek werd het expressiemiddel van de individuele gevoelens. In het begin van de 20ste eeuw, op het hoogtepunt van deze romantische beweging, zochten heel wat componisten naar een uitweg en wendden ze zich terug tot mathematische principes, wat onder meer resulteerde in de twaalftoontechniek van de Tweede Weense School. Voor deze zeer hermetische muziekstad, gedurende haast twee eeuwen het muzikale centrum van Europa, bleek het echter onmogelijk volledig met de westerse traditie te breken. Dat gebeurde wel in Parijs, een centrum waar de muziek van Debussy reeds een nieuw esthetisch klimaat geschapen had, en waar pioniers als Varèse en Messiaen totaal nieuwe wegen bewandelden.

Het contact met deze sleutelfiguren was voor Xenakis, die in 1947 in Parijs belandde, een wezenlijke stimulans. Xenakis groeide op in Roemenië en Griekenland en genoot in Athene een opleiding als architect en ingenieur. Op muzikaal gebied was hij echter een

volledige autodidact wat maakte dat hij totaal onbevanging stond tegenover de Westeuropese muziektraditie. Hij werkte samen met Messiaen, Boulez, Stockhausen, Schaeffer en de architect Le Corbusier. De concepten die hij met deze laatste voor de architectuur uitbouwde, ging Xenakis ook toepassen bij de constructie van zijn muziek. Dit geldt ook voor Thallein, een compositie uit 1984. Het is een werk, bruisend van energie, met een rigoureuze logica en een zeer afgeleide taal, die de haast dionysiaanse vitaliteit toch niet uitsluit.

Het slotconcert van de reeks 'Twintigste Eeuw'
heeft plaats op
dinsdag 1 juni 93 . 20 uur . Blauwe Zaal

muzikale leiding
Victor Yampolski

solist
Jean-Luc Fafchamps, piano

ism.
Antwerpen 93

Igor Stravinsky
Concerto in D
Morton Feldman
Piano and Orchestra
Ludwig Van Beethoven
Symfonie nr.2, opus 36

deSingel wordt betoelaagd door de
Vlaamse Gemeenschap en geniet de steun van de
Provincie Antwerpen.

Ook dit jaar wordt de artistieke werking
mede mogelijk gemaakt door Agfa-Gevaert,
Gemeentekrediet van België, Knack, De Morgen,
de Nationale Loterij en S.W.I.F.T.

deSingel

INTERNATIONAAL
KUNSTCENTRUM